EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.2.2021
COM(2021) 97 final

KOMISJONI TEATIS

Tõhustatud järelevalve ajakohastatud aruanne – Kreeka, veebruar 2021

{SWD(2021) 43 final}

TAUSTTEAVE

Kreeka majandusarengut ja -poliitikat jälgitakse majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta raames ja tõhustatud järelevalve raamistiku alusel vastavalt määrusele (EL) nr 472/2013 ([1]). Kreeka üle tõhustatud järelevalve tegemisel ([2]) tunnistatakse asjaolu, et Kreeka peab jätkama meetmete rakendamist, et tegeleda majandus- ja finantsraskuste allikate või võimalike allikatega, ning rakendama ühtlasi struktuurireforme jõulise ja kestliku majanduskasvu toetamiseks.

Tõhustatud järelevalve moodustab tervikliku raamistiku majandusarengu jälgimiseks ja selleks, et rakendada majanduse kestlikuks taastumiseks vajalikku poliitikat. See võimaldab regulaarselt hinnata Kreeka majanduse ja rahanduse hiljutisi muutusi, samuti seirata riigi rahastamistingimusi ning ajakohastada võla jätkusuutlikkuse analüüsi. Tõhustatud järelevalve loob ka raamistiku selleks, et hinnata Kreeka 22. juunil 2018. aastal eurorühma ees võetud üldist kohustust jätkata Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi raames vastuvõetud reforme ja viia need lõpule ning tagada finantsabiprogrammide raames vastuvõetud oluliste reformide eesmärkide saavutamine. Sellest tulenevalt jälgitakse tõhustatud järelevalve kaudu selliste konkreetsete kohustuste täitmist, mille eesmärk on lõpetada kokkulepitud tähtaegadeks, mis ulatuvad 2022. aasta keskpaigani, peamised struktuurireformid, mida alustati programmi raames järgmises kuues põhivaldkonnas, nimelt: i) eelarvepoliitika ja struktuurne eelarvepoliitika, ii) sotsiaalhoolekanne, iii) finantsstabiilsus, iv) töö- ja tooteturud, v) Kreeka varade ja osaluste haldamise amet (HCAP) ja erastamine ning vi) avaliku halduse ajakohastamine ([3]).

See on Kreeka üheksas tõhustatud järelevalve aruanne. Aruanne põhineb 26.–27. jaanuaril 2021. aastal toimunud kaugkontrolli tulemustel ja korrapärasel dialoogil ametiasutustega. Kontrolli korraldas Euroopa Komisjon koostöös Euroopa Keskpangaga ([4]); Rahvusvaheline Valuutafond osales programmijärgse järelevalve raames ning Euroopa stabiilsusmehhanism oma varajase hoiatamise süsteemi raames ja kooskõlas 27. aprilli 2018. aasta vastastikuse mõistmise memorandumiga Euroopa Komisjoni ja Euroopa stabiilsusmehhanismi töösuhete kohta. Käesolevas aruandes hinnatakse Kreeka eurorühma ees võetud kohustuste täitmist seoses reformide lõpuleviimisega kuni 2020. aasta lõpuni. Sellel aruandel puudub seos poliitikast sõltuvatel tingimustel põhinevate võlameetmete käivitamisega, mis võiks vastavalt kokkulepitud pooleaastasele ajakavale toimuda kümnenda aruande põhjal. Kümnes aruanne avaldatakse eeldatavasti mais.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 472/2013, millega tugevdatakse majanduse ja eelarve järelevalvet euroala liikmesriikide üle, millel on või võivad tekkida tõsised raskused finantsstabiilsuse tagamisel (ELT L 140, 27.5.2013, lk 1).

([2]) Komisjoni 17. veebruari 2021. aasta rakendusotsus (EL) 2021/998, mis käsitleb Kreeka üle tehtava tõhustatud järelevalve pikendamist.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf

([4]) Euroopa Keskpanga töötajad osalesid kontrollis vastavalt Euroopa Keskpanga pädevusele ning jagasid seega teadmisi finantssektori poliitika ja makromajanduse seisukohalt oluliste küsimuste kohta, nagu peamised eelarve-eesmärgid, kestlikkus ja rahastamisvajadused. Kontrollile eelnes 2021. aasta 13. jaanuarist 20. jaanuarini tehniline missioon, mis korraldati samuti kaugtööna.

ÜLDHINNANG

Aruanne on koostatud pandeemia teise laine taustal, mis tõi enne 2020. aasta lõppu kaasa üldise tõkestamismeetmete karmistamise ja hiljem koolide ja jaeettevõtete sulgemise ning inimeste liikumispiirangud teatud piirkondades, sealhulgas Ateenas. Kreeka majandus kahanes 2020. aastal võrreldes 2019. aastaga eeldatavasti 10 % ning taastub käesoleval aastal prognoosi kohaselt vaid osaliselt. Arvestades turismisektori tähtsust majanduses, mõjutasid 2020. aastal pandeemiast tingitud tagajärjed turismihooajale Kreekat negatiivselt. Valitsus jätkas töötuid ja peatatud lepingutega palgatöötajaid toetavate olemasolevate fiskaalmeetmete kohandamist, pikendas ettevõtjate toetusmeetmeid ning võttis uusi sihipäraseid meetmeid kodumajapidamiste ja äriühingute kaitsmiseks. Seni on tööhõivekaitsemeetmed, mida EL on toetanud eelkõige uue eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse rahastu (TERA) ja Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, olnud tulemuslikud ning töötuse määr on hoolimata märkimisväärsest majanduse kahanemisest püsinud üldiselt stabiilne. Töötute inimeste arv kasvab aga sellest hoolimata, kuna uute töötajate palkamise määr on endiselt tagasihoidlik. Ettevõtjaid ja töötajaid on toetatud avaliku sektori toetusmeetmetega, kuid selliste probleemide täielik ulatus, millega äriühingud ja finantssektor hakkama peavad saama, ilmneb nagu teisteski liikmesriikides eeldatavasti alles hilisemas etapis, kui toetusmeetmeid hakatakse järk-järgult kaotama. Nn kaljuefekti vältimiseks tuleb seda hoolikalt jälgida.

Hoolimata keerulistest oludest suutsid ametiasutused mitmes valdkonnas hästi hakkama saada, sealhulgas haridus, riigivara haldamine, erastamisprojektid ja energiapoliitika. Täpsemalt:

- **viimase kolme kuu jooksul võeti hariduse valdkonnas vastu kaks kaugeleulatuvat reformi.** 2020. aasta detsembris võeti vastu kutsehariduse ja -õppe reform, mille eesmärk on parandada selle haridustee atraktiivsust ning tagada kutsehariduse ja elukestva õppe parem seotus tööturu vajadustega. 2021. aasta veebruaris vastuvõetud kõrgharidusseaduse eesmärk on aga ülikoolide tegevuse ajakohastamine ja pakutava hariduse kvaliteedi parandamine. Lisaks on alustatud koolide sise- ja välishindamisega;

- **Kreeka varade ja osaluste haldamise ametis** viidi lõpule kõigi riigile kuuluvate ettevõtete juhatuste kontroll, mis kujutas endast erikohustust. Ameti strateegilise kava rakendamine jätkus plaanipäraselt ning ametiasutused lõpetasid seda käsitleva ajakohastatud ministeeriumide tasandi juhendi ettevalmistamise;

- **erastamishangetes** on tehtud edusamme, mida kajastavad Alimose sadama tehingu edukas lõpuleviimine 31. detsembril 2020. aastal, head väljavaated Hellinikoni projekti lõpetamiseks lähikuudel ning mõned kauaoodatud edusammud Egnatia kontsessiooni jaoks vajalike pooleliolevate meetmete osas – kõik need on erikohustused;

- **energiapoliitika valdkonnas** on ametiasutused käivitanud turupõhisuse kontrolli, et lähikuudel lõpetada pikaajaline monopolidevastase kohtuasi riikliku elektriettevõtte (Public Power Corporation) vastu, mis on erikohustus.

Reformidega jätkati ka teistes olulistes valdkondades. Avaliku sektori finantsjuhtimise reformid, sealhulgas avaliku sektori investeeringute eelarve alal, on haldus-, majandus- ja funktsionaalse eelarve liigitamise osas tehtud edusammude abil taas vajaliku hoo sisse

saanud. Vajalik on hoolikas järelevalve, kuna see on maksemenetluste tõhususe suurendamisel keskse tähtsusega. Maksuhalduse personalireformi käsitlevad õigusaktid võeti vastu ja reformiga jätkatakse kavakohaselt, et see enne järgmist kontrolli täies mahus rakendada. Ka avaliku halduse reformid on plaanipäraselt edenenud, sealhulgas uue õigusakti vastuvõtmine ametnike kiiremaks ja tõhusamaks värbamiseks.

Sellegipoolest näib, et rakendamise üldine tempo on mitmes valdkonnas aeglustunud – eelkõige pandeemia tõttu – ja mitme kohustuse täitmisel on meetmete elluviimine viibinud. Lisaks pandeemia põhjustatud jätkuvatele raskustele nimetasid ametiasutused mõningate viivituste põhjustena ka seda, et käesoleva aasta alguses kujundati ümber mitu olulist ametikohta ning et taaste- ja vastupidavuskava ettevalmistamine tõi kaasa suurema töökoormuse; seda võetakse nõuetekohaselt arvesse. Selleks, et mais avaldatavas kümnendas aruandes oleks võimalik kajastada otsustavaid edusamme, on nendeks ettevalmistamiseks kokku lepitud mitmes üksikasjalikus konkreetses tegevuskavas. Need hõlmavad finantssektori reformide jätkuvat elluviimist, avaliku sektori tulude sõltumatu asutuse personalireformi täielikku rakendamist, suurte investeeringute jaoks projektide ettevalmistamise rahastu ja strateegiliste projektide registri kasutuselevõtmist, uute võlgnevuste tekke vältimist ja olemasolevate võlgnevuste vähendamist pärast täheldatud viivitusi, muu hulgas võlgnevuste likvideerimise juhtkomitee tugevdamise ja maksumenetluste õigusraamistiku lihtsustamise kaudu, kokkulepitud valdkondades investeerimislubade andmise lihtsustamise reformi lõpuleviimist ja ajakohastatud tööseadustiku vastuvõtmist. Lisaks pühendusid ametiasutused mitmetele kindlatele sammudele tervishoiu, korruptsioonivastase võitluse, avaliku halduse reformi ja kontoplaani rakendamise vallas. Arvestades õigussüsteemi reform olulisust üldise taastamise strateegia kontekstis, tuleb see uuesti käivitada, kuna õigussüsteemi tulemuslikkusega seotud reformid aitavad tagada investeeringute, sealhulgas erasektori investeeringute kiire rakendamise.

Mõnede peamiste finantssektori reformide elluviimisega on samuti viivitatud, kuid seoses järgmise kontrolliga on lepitud kokku ambitsioonikas ajakavas. Maksejõuetusseadustiku jõustumine lükati eelmise aasta lõpus osaliselt edasi, mõned elemendid peaksid jõustuma 1. märtsil, teiste tähtaega on aga pikendatud 1. juunini 2021. Nimetatud seadustik kujutab endast maksejõuetuse raamistiku olulist reformi, kuid selle rakendamine nõuab suuri jõupingutusi, mis on seotud selle üksikasjaliku kirjelduse ja pankade platvormidega ühendatud IT-platvormi loomisega. Muude kokkulepitud reformide rakendamine jätkub, kuid aeglasemas tempos kui varem kokku lepitud, ning vajalik on hoolikas järelevalve, eriti seoses kuhjunud kodumajapidamiste maksejõuetuse juhtumite lõpetamisega (2021. aasta lõpu eesmärki ei pruugita saavutada) ja sissenõutud riigigarantiide heakskiitmisega, mis lükati 2020. aasta viimases kvartalis veelgi edasi, seda ka uute töötajate palkamisega seotud raskuste tõttu tõkestamismeetmete karmistamise tingimustes. Ametiasutused valmistavad finantssektori toetamiseks ette lisameetmeid, eelkõige varade kaitset käsitleva Heraklese programmi pikendamist, mis on kiiduväärne. Pidades silmas tõkestamismeetmete karmistamist 2020. aasta lõpus, on ametiasutused peatanud kõik täitemeetmed kõigi võlgnike kategooriate suhtes, sealhulgas e-oksjonite elluviimine ja neid ettevalmistavad toimingud, mis võivad kesta mitu kuud. Selline kõigi täitemeetmete üldine külmutamine võib tulevikus, kui see on pikaajaline, takistada Kreeka pankade ja haldurite viivislaenude kiiret ja tõhusat käsitlemist. Seetõttu kutsutakse ametiasutusi üles võtma õigel ajal kasutusele ajutised ja sihipärasemad lahendused, kaitstes samal ajal haavatavaid kodumajapidamisi.

Ametiasutused teevad taaste- ja vastupidavuskava ettevalmistamisel tihedat koostööd Euroopa Komisjoniga. See on hea, kuna märkimisväärsed rahalised vahendid, mida Kreekal on õigus taaste- ja vastupidavusrahastu kaudu saada, aitaksid tõhusa ja asjakohase kasutamise korral edendada lähiaastatel majanduskasvu, töökohtade loomist ning rohe- ja digipööret. ELi taaste- ja vastupidavusrahastust võimaldatakse Kreekal ajavahemikul 2021–2026 kasutada 30,5 miljardit eurot, millest 17,8 miljardit eurot eraldatakse toetuste kaudu. Eeldatakse, et kavasse kuuluvad reformid ja investeeringud tuginevad tõhustatud järelevalve protsessi raames varem elluviidud ja käimasolevatele reformidele ning täiendavad neid. Koos ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume toetava taasteabi (React-EU) rahastamisvahendi raames eraldatava täiendava 1,7 miljardi euroga ning TERAst juba välja makstud 2,7 miljardi euro ning võimalike lisasummadega ([5]) aitavad need märkimisväärsed rahastamisvahendid leevendada pandeemia majanduslikku ja sotsiaalset mõju ning pakuvad vajalikku tuge kestlikuks ja kaasavaks taastumiseks.

Käesolevas aruandes järeldatakse üldiselt, et Kreeka on mitmete reformikohustuste täitmisel suuri edusamme teinud, kuid märgitakse, et reformide hoog on aeglustunud, tunnistades pandeemiast tingitud keerulisi asjaolusid. Euroopa institutsioonidele teeb heameelt ametivõimude jätkuv tihe ja konstruktiivne koostöö ning kokkuleppe mitme otsustava tähtsusega reformide tähtaja muutmise kohta. Ametiasutusi julgustatakse jätkama vahendite kaasamist eesmärgiga astuda kõik vajalikud sammud oma nõuetekohaste erikohustuste õigeaegseks täitmiseks kümnenda tõhustatud järelevalve aruande ajaks, mis avaldatakse mais ja mille jaoks on ette nähtud järgmise poliitikast sõltuvatel tingimustel põhinevate võlameetmete paketi väljamakse.

MAKROMAJANDUSLIK ARENG

Koroonaviiruse pandeemia avaldab Kreeka majandusele jätkuvalt tugevat negatiivset mõju. Majandus kasvas 2020. aasta kolmandas kvartalis kvartaliarvestuses 2,3 % pärast eelneval perioodil toimunud kahanemist (–14,1 %). Taastumine oli kolmandas kvartalis euroalal toimunud märkimisväärsest elavnemisest tunduvalt vähem dünaamiline, seda peamiselt turismisektori lisandväärtuse järsu kahanemise tõttu. Majanduskasv põhines eratarbimisel ning kaupade ekspordi puhul oli märgata mõningast vastupanuvõimet. Töötus vähenes jätkuvalt, jõudes 2020. aasta kolmandas kvartalis 16,2 %-ni, mis näitab, et kehtivad toetusmeetmed aitavad kaitsta töökohti. Võrreldes eelneva aastaga tööhõive aga vähenes, peamiselt seetõttu, et turismisektoris võeti tööle väiksem arv inimesi. Noorte töötus vähenes samuti, kuid oli kolmandas kvartalis endiselt väga kõrge (34,2 %).

Pärast tõkestamismeetmete karmistamist 2020. aasta lõpus jääb majanduse taastumine selle aasta esimesel poolel eeldatavasti tagasihoidlikuks. 2020. aasta novembris väljakuulutatud tõkestamismeetmed kehtivad endiselt, mis tähendab tõsiseid piiranguid teenustesektorile, samal ajal kui tööstuslik tootmine jätkub väheste häiretega, kuigi tarneahelates esinevad katkestused ja nõudlus on piiratud. Eeldatakse, et need elude päästmiseks vajalikud meetmed lükkavad majanduse taastumist veelgi edasi. Enne hiljutist tõkestamismeetmete piirkondlikku karmistamist koostatud komisjoni 2021. aasta talveprognoosis prognoositakse, et SKP reaalkasv ulatub 2021. aastal 3,5 %-ni ja 2022. aastal 5 %-ni, mis on tingitud peamiselt sisenõudlusest. Prognoosis eeldatakse, et vaktsineerimisega

([5]) Nõukogu on juba heaks kiitnud kokku 90,3 miljardi euro suuruse rahalise toetuse 18 liikmesriigile. Liikmesriigid saavad endiselt esitada taotlusi rahalise toetuse saamiseks TERAst, mille kogumaht on kuni 100 miljardit eurot.

õnnestub 2021. aasta keskpaigaks järk-järgult kaitsta kõige haavatavamaid inimesi, võimaldades teises kvartalis tõkestamismeetmete püsivat, kuigi vaid sammsammulist leevendamist. Prognoositakse ka välissektori positiivset panust majanduskasvu, mis on oodatust siiski nõrgem, kuna turismi täielik taastumine võib võtta kauem aega. Prognoosis eeldatakse, et 2021. aastal toetatakse eelarvepoliitikas jätkuvalt majandust sihipäraste sekkumistega ettevõtjate ja kodumajapidamiste tegevusse. Loid majandus mõjutab eeldatavasti hinnatõusu, mis peaks ka 2021. aastal jääma kergelt negatiivseks ning seejärel taastuma 2022. aastal.

Väljavaadetega seotud ebakindlus on endiselt suur. Prognoose ümbritseb märkimisväärne ebakindlus, mis on peamiselt seotud pandeemia arengu ja vaktsineerimiskampaania edukusega. Turismitööstuse taastumise seisukohalt on väga olulised ka edusammud pandeemiavastases võitluses nii riigi sees kui ka rahvusvahelisel tasandil. Ebakindlus puudutab ka erasektori taastumise kiirust pärast toetusmeetmete kehtivuse lõppemist, mis tuleb hoolikalt läbi mõelda, et vältida nn kaljuefekti, mis võib põhjustada ettevõtjatele raskusi, sealhulgas pankrotte. Kreeka ettevõtlussektori bilansi struktuuri nõrgad küljed suurendavad taastumist ohustavaid langusriske. Piirkonna geopoliitilised pinged ja püsiv rändekriis lisavad makromajanduslikesse väljavaadetesse veelgi ebakindlust. Positiivne on aga see, et komisjoni prognoos ei hõlma Kreeka taaste- ja vastupidavuskava majanduslikku mõju, kuid nimetatud kava rakendamine peaks eeldatavasti majanduskasvu oluliselt hoogustama.

EELARVE ARENG

Eelarvepoliitika jääb 2021. aastal toetavaks, kuna ametiasutused pakuvad kriisist mõjutatud kodumajapidamistele ja ettevõtjatele sihipärast toetust. Vastusena pandeemia ebasoodsale arengule otsustas valitsus 2020. aasta novembri alguses karmistada tõkestamismeetmeid ning hiljem sulgeda koolid ja jaeettevõtted ning kehtestada inimeste liikumispiirangud teatud piirkondades, sealhulgas Ateenas, ja andis teada varasemate fiskaalmeetmete pikendamisest. Suurendatud on tagasimakstavate ettemaksete (avaliku sektori toetus pandeemiast mõjutatud ettevõtjatele, mida jaotatakse tingimusliku toetuskomponendiga laenude kujul) kogumahtu, laiendatud on regulaarsete ja pikaajaliste töötushüvitiste ulatust ning pikendatud on ajutist majandustoetust palgata jäänud töötajatele. Kuna tõkestamismeetmete kestus osutus esialgselt kavandatust pikemaks, teatas valitsus ka mitmest uuest meetmest nii kodumajapidamiste kui ka mõjutatud ettevõtjate toetamiseks. Nende hulka kuulub uus tagatisskeem ja uus laenutoetuste programm, mis mõlemad on kohandatud aitama väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, sealhulgas eriti väga väikeseid/mikroettevõtjaid. Lisaks võivad mõjutatud ettevõtjad saada oma püsikulude katmiseks hüvitust maksude ja sotsiaalkindlustusmaksete krediidi kujul. Kreeka poliitiline reageerimine on koroonaviiruse puhangu algusest peale olnud kiire ja eeldatakse, et ülalnimetatud meetmete kogumaht ulatub 2020. aastal umbes 9,4 %-ni SKPst ja 2021. aastal 6,5 %-ni SKPst. Kokkuvõttes on komisjoni 2020. aasta sügisprognoosi kohaselt Kreeka valitsuse koroonaviiruse puhangu sotsiaal-majandusliku mõju leevendamiseks vastuvõetud toetusmeetmete maht (protsendina SKPst) veidi üle Euroopa Liidu keskmise.

2021. aasta eelarves, mille üle hääletati 2020. aasta detsembri alguses, eeldatakse, et tõhustatud järelevalve all jälgitav puudujääk jõuab 2021. aastal 3,9 %-ni SKPst. See on võrreldav komisjoni 2020. aasta sügisprognoosis avaldatud eelarvepuudujäägi prognoosiga

3,4 % SKPst ([6]). Seoses 2021. aasta stabiilsusprogrammi hindamisega tehakse kevadel eelarveprognoosi täielik ajakohastus. Tuletame meelde, et üldine vabastusklausel jääb kehtima ka 2021. aastal. See võimaldab ajutiselt kõrvale kalduda eelarvenõuetest, sealhulgas tugevdatud järelevalve all jälgitavatest Kreeka eelarve-eesmärkidest, tingimusel et see ei ohusta eelarve jätkusuutlikkust keskpikas perspektiivis. Nõukogu soovitas ([7]) Kreekal järgida juhul, kui majandustingimused seda võimaldavad, eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne eelarvepositsioon keskpikas perspektiivis, ja tagada võla jätkusuutlikkus, suurendades samal ajal investeeringuid. 2021. aasta eelarve puhul eeldatakse, et valitsemissektori võlg on 2020. aastal 209 % ning väheneb seejärel 2021. aastal umbes 200 %-ni, mis on üldjoontes kooskõlas komisjoni sügisprognoosiga.

Riigi rahanduse prognoosidega on seotud märkimisväärsed riskid. Pandeemia arenguga seotud ebakindlus on endiselt suur, mis tähendab olulisi eelarveriske, kuna tõkestamismeetmete ja seonduvate eelarvetoetuste pikendamine, mis mõlemad peaksid olema nii sihipärased kui ka ajutised, võib põhjustada eelarvekulude edasist suurenemist. Riigigarantiide realiseerimise tõenäosus kasvab koos kriisi kestusega. Lisaks pandeemiale kujutavad endast jätkuvalt eelarveriske tagasiulatuvate pensionide alased otsused ja riikliku kinnisvaraettevõtja (ETAD) kohtuvaidlused. Positiivsest vaatenurgast lähtudes eeldatakse, et Kreeka saab taaste- ja vastupidavusrahastust palju kasu tänu ulatuslikule rahalisele toetusele majanduskasvu soodustavatele reformidele ja investeeringutele, mis pakuksid majandusele olulist tuge ja edendaksid potentsiaalset majanduskasvu, mis võib hõlbustada usaldusväärse eelarvepositsiooni saavutamist.

VALITSEMISSEKTORI RAHASTAMINE

Rahastamistingimused on endiselt soodsad ja valitsus hoiab jätkuvalt suurt rahapuhvrit. Riigivõlakirjade tootluse vahed on veelgi vähenenud ja on alates 2020. aasta novembri keskpaigast püsinud viieaastase tähtaja puhul umbes 70 baaspunkti ümber. Ka nende volatiilsus on olnud tagasihoidlik. Soodsaid rahastamistingimusi toetab Euroopa Keskpanga toetav rahapoliitika kurss, sealhulgas tema pandeemia majandusmõjude ohjeldamise erakorraline varaostukava. Keskmise ja pikaajalise võla tagasimaksmine ning intressimaksed on 2021. aastal mõõdukad, ulatudes umbes 10 miljardi euroni. Kreeka plaanib koguda uute võlakirjaemissioonide kaudu 8–12 miljardit eurot, mis on võrreldav 2020. aastal kogutud summaga. Valitsemissektori üldine rahareserv oli 2020. aasta lõpus umbes 31 miljardit eurot, mis oleks piisav, et katta valitsuse järgmise kahe aasta keskpika ja pikaajalise võla tagasimaksed ning intressimaksed ([8]). Alates aasta algusest on Kreeka kogunud 3,5 miljardit eurot 10-aastase riigivõlakirja emiteerimisega 2021. aasta jaanuaris. Saavutatud tootlus oli 0,81 %, mis on selle tähtaja puhul ajalooliselt madal tase. Väärtpaberite suunatud pakkumise kaudu koguti veel 2 miljardit eurot. Ametiasutused kavatsevad

([6]) Komisjoni 2020. aasta sügisprognoosis ei võetud arvesse majanduslikku mõju, mida põhjustas 2020. aasta novembris alustatud tõkestamismeetmete teistkordne karmistamine, fiskaalmeetmete pikendamine vastusena teisele lainele või majandustoimele või hiljem koolide ja jaeettevõtete sulgemine ning inimeste liikumispiirangud teatud piirkondades, sealhulgas Ateenas Kuigi eelarve hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu investeeringute kavandatud makromajanduslikku mõju, hindab komisjon seda mõju alles lähikuudel, kui esitatakse piisavalt üksikasjalikud kavad.

([7]) Nõukogu 20. juuli 2020. aasta soovitus, milles käsitletakse Kreeka riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Kreeka 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 282, 26.8.2020, lk 46).

([8]) Rahapuhvri konto jääk oli 15,7 miljardit eurot. Rahapuhvri konto loodi Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi raames tehtud väljamaksete abil ja see on suunatud võlateenindusele. Pärast Euroopa stabiilsusmehhanismi juhtorganite heakskiitu võib Kreeka seda summat kasutada ka muudel eesmärkidel.

Rahvusvahelise Valuutafondi laenud osaliselt tagasi maksta, mis on tervitatav samm, mis aitab vähendada valuutariski ja saadab turgudele õige signaali.

2020. aasta võla jätkusuutlikkuse ülevaates esitati kõigi liikmesriikide võla jätkusuutlikkuse analüüs, mis põhineb 2020. aasta sügisprognoosil ([9]). Selle analüüsi lähtestsenaarium on identne kaheksandas tõhustatud järelevalve aruandes avaldatuga. Ajakohastatud võla jätkusuutlikkuse analüüs esitatakse järgmises tõhustatud järelevalve aruandes.

FINANTSSEKTORI ARENG

Pankadel on tõenäoliselt jätkuvalt probleeme kasumlikkusega, kuna soodsad likviidsustingimused ja märkimisväärsed ühekordsed tulud kauplemisportfellist on ainult osaliselt kompenseerinud vajaduse suuremate eraldiste järele. Pangad on säilitanud küllaldased rahapuhvrid ja madalad rahastamiskulud, mis on tingitud hoiuste kindlast tõusutrendist koos toetavate rahapoliitiliste tingimustega. Lisaks on nad saanud kasu oma riigivõlakirjade portfellist tulenevast erakordsest kauplemistulust. Eraldiste eeljaotamine pandeemia eeldatava mõju arvessevõtmiseks on muude tegurite kõrval viinud pangandussüsteemi tervikuna 2020. aasta esimese üheksa kuuga maksudejärgselt kahjumisse. Kasumiväljavaated jäävad keeruliselt saavutatavaks ja piiravad seega sisemist kapitali tootmise võimet. Viivislaenude väärtpaberistamine mõjutab positiivselt pankade riskikulu ja vabastab pankade bilansis ruumi uutele laenudele, kuid toob endaga kaasa ka esialgse ühekordse kapitalikao ja korduva netointressitulu vähenemise. Samal ajal võib moratooriumide aegumine põhjustada varade kvaliteedi halvenemisest tulenevat edasist väärtuse langust.

Viivislaenude maht on jätkuvalt vähenenud, seda peamiselt tänu Heraklese programmile ja moratooriumide ajutisele mõjule. Viivislaenud ulatusid 2020. aasta septembri lõpus 58,7 miljardi euroni, mis on 9,8 miljardit eurot vähem kui 2019. aasta detsembris, kuid eelneva kvartaliga võrreldes vaid 1 miljard eurot vähem. Selle tulemusel langes viivislaenude suhe 35,8 %-ni, mis on euroalal endiselt kõrgeim näitaja. Vaatamata pandeemiale ja sellest tulenevale tervendatud laenude arvu langusele tuleneb olukorra pidev paranemine 2020. aastal peamiselt viivislaenude müügist mahus 6,8 miljardit eurot ja uute halbade laenude piiratud sissevoolust (vähenes üheksa kuuga aastaarvestuses 58 %) tänu kehtivatele moratooriumidele. Moratooriumide alla kuuluvate laenude summa oli 2020. aasta novembri seisuga 20,8 miljardit eurot, s.t üle 12 % laenuportfellist, jagunedes ettevõtjate ja kodumajapidamiste vahel enam-vähem võrdselt. Viivislaenude vähendamine pankade poolt on suurendanud ka pangaväliste haldurite rolli – 2020. aasta septembri lõpu seisuga oli nende hallata 33 miljardi euro väärtuses laene, mis on 2019. aasta lõpuga võrreldes 40 % suurem näitaja.

Nagu teisteski liikmesriikides, võib moratooriumide kehtivuse lõppemisega kaasneda ka varade kvaliteedi halvenemine. Moratooriumide alla kuuluvate laenude suur hulk ja pankade kehvad tulemused laenude elujõulises restruktureerimises viitavad varade kvaliteeti mõjutavale olulisele riskile, kuna moratooriumid lõppesid enamasti 2020. aasta lõpus. See võib põhjustada väärtuse uut langust, kui seni kajastatud eraldistes ei võeta täielikult arvesse pandeemia võimalikku mõju laenuportfellile. Ajutise osamaksetoetuse kavaga, mille ametiasutused lõid selliste koroonaviirusest mõjutatud võlgnike jaoks, kellel on oma peamise

([9]) Debt Sustainability Monitor, European Economy Institutional Paper, nr 143, veebruar 2021.

elukohaga seotud laenud (Gefyra kava), leevendatakse kõnealust riski seda tüüpi laenude puhul, mis moodustavad suure osa jaelaenuportfellist. Toetusi on hakatud kava raames välja maksma. Ametiasutused loovad sarnase kava ka ärilaenude jaoks. Kava tuleb hoolikalt välja töötada, sealhulgas asjakohased kaitsemeetmed moraaliriski jaoks. Lisaks püüavad pangad peatada praegu moratooriumi alla kuuluvate laenude ülemineku suurenenud krediidiriski kategooriasse (mis tähendaks suuremaid eraldiste vajadusi) vahetoodete pakkumise kaudu, võimaldades järk-järgult taastada maksemustreid. Nende toodete üksikasjalik järelevalvealane kohtlemine ja nendega seotud kapitalikulud tuleb järelevalveasutustega läbi arutada. Edaspidi jäävad Heraklese programmi raames kavandatavad väärtpaberistamised peamiseks viivislaene vähendavaks teguriks.

Ametiasutuste vastuvõetud toetusmeetmed on veelgi soodustanud ettevõtjate laenumahu kasvu, hõlbustades ka väiksemate äriühingute juurdepääsu krediidile. Kreeka arengupanga hallatavate COVID-19 mõjusid leevendava ettevõtjate tagatiskava ja intressitoetuste kava (TEPIX-II) tulemusel maksti 2020. aastal äriühingutele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele vastavalt 4,6 ja 2 miljardit eurot laenu, mis moodustab ligikaudu 40 % ettevõtjate laenuvoogude aastasest kogumahust. Selle tulemusena on suurte äriühingute keskmine kuu laenuvoog ([10]) muutunud enam kui kahekordseks ning kasvanud märkimisväärselt ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul. Seda laenumahu kasvu on ettevõtjad kasutanud peamiselt oma käibekapitalivajaduste katmiseks ja likviidsuspuhvrite loomiseks. Mis puudutab laenukulusid, siis kuigi ettevõtjate puhul on nominaalsed laenuintressimäärad ajalooliselt madalate tasemete lähedal, on nad alates 2020. aasta septembrist tõusnud, eriti väiksemate laenude puhul, kajastades suurenenud krediidiriski. Kodumajapidamiste laenumahu kasv on aga jätkuvalt negatiivne ja selle kulud suurenevad pidevalt.

Ametiasutused valmistavad ette Kreeka finantsstabiilsuse fondi käsitleva seaduse muutmist. Muudatus võimaldab fondil osaleda erainvestorina nende pankade aktsiakapitali suurendamisel tulevikus, kus tal on osalus.

([10]) Kindlaks määratud tähtajaga laenud. Allikas: Kreeka keskpank.